

MUNI
MED

Edukační metody
Formy edukace

Formy edukace

- organizační rámec výuky, tj. vyučování a učení
- souhrn organizačních opatření a uspořádání výuky (vzdělávání) při realizaci určitého vzdělávacího procesu

s kým a jak
pracujeme

kde edukace
probíhá

Formy edukace – dělení (Palán, 2002)

- časové uspořádání
- edukační (vyučovací) prostředí
- organizační uspořádání studujících
- interakce lektor – posluchač
- stav systému, v nichž vzdělávání probíhá
- zaměření pg. akce

- přímá
- nepřímá
- smíšená

- individuální
- skupinová
- hromadní

Volba formy vždy s ohledem na:

- ❖ vytýčený **cíl**
- ❖ **obsah** probíraného tématu
- ❖ připravenost a individuální/specifické potřeby **edukanta**

Individuální forma edukace

- zohledňuje individuální potřeby konkrétního edukanta
- probíhá na pokoji, v ambulanci, vyšetřovně

Výhody	Nevýhody
❖ edukační plán je stanoven dle individuálních potřeb konkrétního edukanta	❖ kooperace/ výměna zkušeností edukanta s dalšími edukanti není možná
❖ přizpůsobení tempa, obsahu edukace a potřebám edukantovi	❖ časová neefektivita edukátora vzhledem k počtu edukantů
❖ opakovaná zpětná vazba mezi účastníky (edukátorem a edukantem) – prostor pro ověření pochopení osvojených poznatků, prostor pro dotazování...	
❖ efektivita učení	
❖ motivace a aktivita edukanta	
❖ osobní vztah mezi zainteresovanými	
❖ pro osoby se specifickými potřebami učení, sníženým intelektem, nedostatečnou gramotností, emocionální nestabilitou...	

Skupinová forma edukace

- různě velké skupiny, individuální počet edukantů ve skupině např. párová výuka – 2 osoby, nebo optimální 3-5
- nejčastěji – stejný zdr. problém/dg., svépomocné skupiny, lázeňská rehabilitační péče, léčebná péče v léčebnách/ozdravovnách
- možnosti využití – zdravý i chronicky nemocní jedinci
- vedení skupiny – edukátor nebo zkušený edukant
- vznik skupiny - neformálně – na základě vlastního zájmu
 - formálně – na základě kritérii (např. druh nemoci, úroveň vědomostí/dovedností, pohlaví, věk);
heterogenní a homogenní skupiny
- zohledňujeme míru kritérií, interpersonální vztahy event. přání členů skupiny
- diskuse, brainstorming

- výhoda / nevýhoda homogenní skupina & heterogenní skupina
(nevýhoda – nerovné zapojení edukantů ve skupině)

Hromadná (frontální) forma edukace

- široký záběr edukantů
- obsah stejný pro všechny edukanty
- přednáška, seminář, výklad učiva

Výhody	Nevýhody
❖ časová efektivita	❖ omezení individuálního přístupu a potřeb konkrétního edukanta
❖ sdělení stejného obsahu všem edukantům	❖ minimální zpětná vazba
	❖ pasivita edukantů

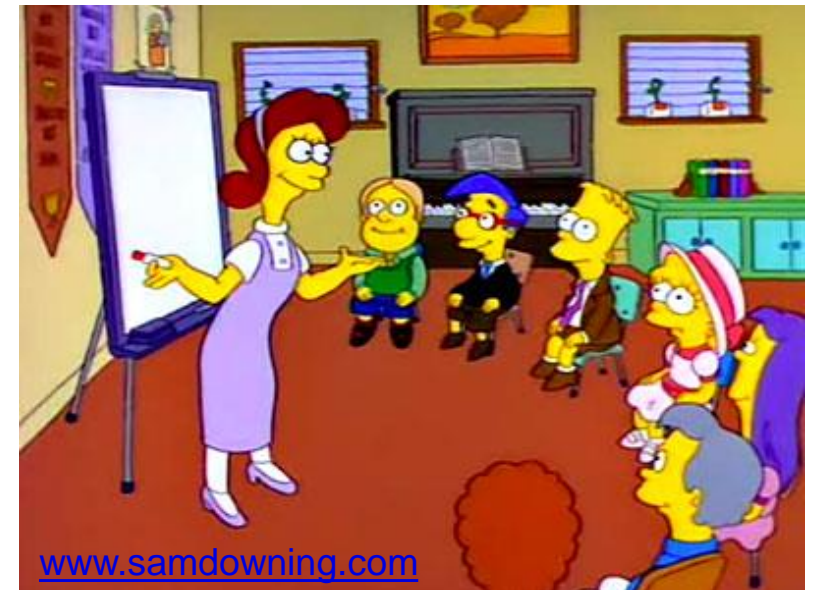
Edukační metoda

Methodos (řecké slovo) – cesta k něčemu,
postup k určitému cíli

Cílevědomé a promyšlené působení edukátora, který aktivizuje edukanta v jeho učení tak, aby byly efektivně naplněny cíle učení
(Juřeníková, 2010)

Při volbě metody VŽDY přihlídnout:

- ✓ k osobnosti edukanta
- ✓ zdravotnímu a psychickému stavu edukanta, věku
- ✓ dosavadním dovednostem, zkušenostem
- ✓ vytýčenému cíli, obsahu sdělení/učiva, formě edukace
- ✓ prostředí, kde bude Ed. probíhat
- ✓ praktický aspekt, efektivnost, pozitivní přínos pro účastníky
- ✓ zkušenosti edukátora, schopnost zvládnout určité metody a prostředky – pg. vloh

Ed. metody v ošetrovatelství

(Nemcová, Hlinková, 2010, s. 165-166):

- **aktivita edukátora a edukanta** – *tradiční* (rozhovor, přednáška, vysvětlování, diskuse, demonstrace a nácvik) a *alternativní* (hra, simulace, programové učení)
- **cíle Ed.** – metody na dosažení cílů – kognitivních, afektivních, psychomotorických
- **ošetrovatelských diagnóz** – řešení problému deficitu vědomostí a deficitu zručností
- **věku edukanta** – dětský, dospělý, geriatrický P/K
- **etapa (fáze) Ed. procesu** – metody motivační, expoziční, fixační a evaluační

Instruktaž a praktické cvičení

Instruktaž

- teoretický úvod před praktickou činností – informace (výstižné, stručné, zásadní)
- navazujeme na již osvojené teoretické znalosti edukanta
- nejčastěji – slovem (možné doplnění o písemný materiál)

1. ukázka

- osvojení si psychomotorické dovednosti
- prvé předvedení – pomalejší, názorné, se slovním komentářem, důrazem na správnost provedení
- zopakování postupu – v tempu, kt. má edukant dosáhnout
- upozornění na event. chyby, kt. by se mohl edukant dopustit a vyvarovat

Praktické cvičení = vlastní nácvik

- individuální V skupinový (2 a více osob ≤ 10)
- etapovitý nácvik v krocích
- demonstrace osvojené činnosti jedním z edukantů (slovní komentář edukátora, upozornění na event. chyby, kt. by se edukanti mohli dopustit)
- praktický nácvik všech edukantů ve skupině

První nácvik - náročný, nekoordinovaný

Edukant – „příznivý“ /stabilizovaný stav
(ne akutní fáze nemoci)

Edukátor – **příprava** na nácvik,
čas, trpělivost, koncentrace, vstřícnost,
detekce chyb hned na začátku (špatně osvojený
přístup se těžko napравuje!)
motivace

Metoda tištěného slova (Práce s textem)

- leták, brožura, plakát, článek v časopisu/knize – nesmí být jediným zdrojem edukace
výhoda – oslovení větší cílové skupiny; pro P/K s poruchou sluchu

Zásady:

- materiál v písemné formě – ZP musí znát jeho obsah a orientovat se v něm
- poskytnout materiál pouze edukantům – cílové skupiny (věk, gramotnost, smyslové vnímání, zdravotní problém atd.)
- doplnit další metodou – vysvětlení, konzultace

- jasný cíl
- cílová skupina
- využití – pro celou skupinu, nebo nutná korekce určité informace pro určitý typ edukantů
- jazyk a styl přizpůsobit „čtenářům“ a účelu, kterému má posloužit
- grafický dizajn – čitelnost, obrázky pro lepší pochopení, musí „oslovit a zaujat“
- respektovat specifika zdravotnického zařízení, vycházet ze standardů a norem

Hra

- na začátku obeznámit s cílem, úkoly a pravidly – hra by se neměla přerušovat
- vhodné prostory
- zohlednění času, kt. hra vyžaduje

- pexeso, puzzle, křížovky... PC hry s edukačním zaměřením pro mládež – DM
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.Mobiab.MyDiabetic>
- <https://www.youtube.com/watch?v=tE2EsXjISjQ> animační film o cukrovce
- <http://www.convatec.cz/stomie/pece-o-stomie/instruktazni-video-pece-o-kolostomie> webové stránky

Rozhovor

Edukátor

- příprava na rozhovor ~ od obsahu sdělovaných informací, osobnosti a zkušeností edukanta
- rozhovor – neformální/formální

Formální rozhovor:

1. Začít neformálně
2. Motivovat edukanta
3. Zdůvodnit, proč je potřeba edukovat a o čem
4. Sdělení obsahu edukace, v průběhu edukace respektovat didaktické zásady
5. Prostor pro dotazování, ověření srozumitelnosti sděleného obsahu
6. Zopakování důležitých informací

Délka trvání:

- ~ od obsahu sdělení
- věku
- specifických potřeb edukanta
- osobnosti edukanta i edukátora
- cca 10-15 min., závažná sdělení (např. ohledem zdr. stavu, dg., th. Prognózy vyžadují více času, empatie, trpělivosti, počítejte s emocemi edukanta)
- Zkušený edukátor zakomponuje do sdělení edukace i dotazy, které bývají jinými edukanty často kladeny.
- Při použití tištěného edukačního materiálu je potřeba znát obsah ed. materiálu

Vysvětlování

- logický a systematický postup pro sdělování učiva, potřebných informací
- jde o pochopení nějakého jevu, poznatků na základě argumentů

Výklad složitějších poznatků:

- musí probíhat postupně – žádoucí rozdělit na přiměřené části
- průběžně ověřovat, zda předchozí sdělení bylo správně pochopeno a dostatečně upevněno
- nejdříve se soustředíme na podstatné, významné fakty, problémy, následně lze obsah sdělení rozšiřovat, doplňovat o případné podrobnosti.

Diskuse

Potřeba zohlednit několik aspektů:

- **TÉMA** – obtížnost, zainteresované strany, typ tématu (běžné, nekonfliktní anebo „výbušné“, „polarizující“ společnost)
- **ČAS** – délka trvání
- **ÚČASTNÍCI DISKUSE a PUBLIKUM**

Příprava:

- **Moderátora** (znalost tématu, vědět kdo bude diskutujícím..)
- **Diskutujících** (znalost tématu, validní argumenty, důvěryhodnost ...)

Příklad – průběh diskuse:

Moderátor: uvede téma, shrne nové, aktuální informace, předá úvodní slovo každé ze zainteresovaných stran, sleduje průběh diskuse a udržuje slušnou a korektní debatu, dává prostor na reakce sdělení/názoru

Diskutující: argumentují svůj pohled, postoj na danou problematiku, vhodně reagují na sdělení oponenta

Na závěr. zkušenosti odjinud, závěrečné shrnutí diskuse

Didaktické prostředky (Geschwinder a kol, 1995)

Nemateriální ●

- Metody
- Organizační formy výuky
- Vyučovací zásady

Materiální

- Vyučovací pomůcky
- Žákovské pomůcky (potřeby)
- Učebny a jejich vybavení
- Didaktická technika

+ vědomosti
edukátora,
edukanta

Předměty a jevy sloužící **k dosažení** vytýčených **cílů**, zahrnují vše, co vede ke splnění výchovně-vzdělávacích cílů (Maňák, Švec, 2003)

Didaktická pomůcka (Juřeníková, 2010, s. 48)

– má plnit funkce:

- motivační
- názorná
- aktivizační
- rozšiřující, navazující a doplňující
- propojující teorie a praxe
- informační, logická

Výběr **vhodné** pomůcky

Funkčnost techniky

Efektivnost a **smysluplnost** využití techniky

- jednoduchost použití pomůcky
- nerozptylovat pozornost edukantů množstvím pomůcek
- působení pomůcky/techniky po nezbytně nutnou dobu

Literatura

- Bajer, I. Brainwriting: efektivnější než brainstorming? online dostupné <http://www.mitvsehotovo.cz/2013/09/brainwriting-efektivnejsi-nez-brainstorming/> staženo 12.3.2015
- Magurová D., Majerníková L'. *Edukácia a edukačný proces v ošetrovateľstve*, Martin: Osveta, 2009, s. 155, ISBN 978-80-8063-326-4
- Nemcová J., Hlinková E. *Moderná edukácia v ošetrovateľstve*, Martin. Osveta, 2010, s. 259, ISBN 978-80-8063-321-9
- Palán, Z. Andromedia.cz: Přednáška online dostupné z <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/prednaska> staženo 12.3.2015

Literatura

- Wikipedie: Brainstorming online dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Brainstorming> staženo 12.3.2015
- Průcha Jan *Pedagogická encyklopedie*, Praha: Portál, 2009, s. 936. ISBN 978-80-7367-546-2.
- Juřeníková, P., *Zásady edukace v ošetrovatelské praxi* Praha: Grada, 2010, s. 80. ISBN 978-80-247-2171-2